

1 Samenvattend overzicht van het artikel

Het 'geweten' is wat uit het gezichtspunt verdwenen. Toch weten we dat er in ons binnenste een instantie huist die ons over goed en kwaad, recht en onrecht laat oordelen. Het is ook een soort vreemd iets dat ons vooraf of achteraf oriënteert of schuldgevoelens geeft.

Het geweten dient te groeien. Een gulden middenweg vinden tussen het perfecte, het ideaal en de realiteit voorkomt 'ontmoediging'. Een onderontwikkeld geweten dat zich alleen weet te spiegelen aan de 'autoriteit' ontvlucht een persoonlijke toets.

Geweten, con'-scientia betekent een mede-weten, een samen-weten, een weten in verbondenheid.

Samen: hoofd hart én handen. Het is niet iets puur verstandelijks. Maar ook het spontaan aanvoelen (het hart) en de wil om iets te doen moeten een eenheid vormen.

Samen: verleden, heden en toekomst. Ons moreel kompas heeft er baat bij als we vruchten kunnen plukken van onze jarenlange ervaringen. We hebben te leren uit (fouten of uit geslaagde ervaringen) in het verleden uit dromen van de toekomst en uiteindelijk leven we vandaag.

Samen: de fundamentele grondhouding en de concrete gevolgen.

Concrete daden dienen beoordeeld te worden vanuit de vraag of ze in de lijn zijn van de fundamentele grondtonen die wij belangrijk vinden.

Samen: niet één, maar meerdere waarden zijn in het gedrang. Steeds is het belangrijk het hele 'plaatje' te bekijken. Welke diverse dilemma's zijn er in het spel? Bv. bij het levenseinde: zo lang of zo goed mogelijk leven? Wat zijn de gevolgen van ons concreet handelen op het geheel van de waardenschaal die wij hanteren. Kiezen en keuren: kieskeurig handelen.

Samen: ik samen met anderen. Met ons 'spiegelgeweten' sluiten wij aan bij de wijsheid van de generaties voor ons. Goede raad vragen is steeds nuttig, ook in overlegcomités en ethische commissies.

'Samen': wij samen als gelovige mensen. De vragen waarvoor wij als christenen staan zijn vaak niet vanzelfsprekend. Er kan tegenspraak zijn tussen officiële kerkelijke uitspraken die achterhaald, bevoogdend of autoritair zijn en het persoonlijk gewetensvol aanvoelen. Wij weten dat God ons oproept tot het goede, tot het 'meer in ons'. Het evangelie en de kerkelijke uitspraken kunnen ons helpen om in te zien wat werkelijk het goede is in een concrete situatie. De kerk heeft een opvoedende taak in verband met gewetensvorming: ze dient 'geluidsversterkend' te werken om de 'tekenen van de tijd' vanuit het evangelie creatief te blijven horen.

2 Methodische aanwijzingen

* In dec. 2018 kwam het thema geweten ook reeds aan bod. Wat ik in de bijlage toen schreef kan je deels terugvinden in **bijlage 3** van deze maand.

* Je kan de besprekingsvragen bij het artikel doornemen. Je zult vanzelfsprekend bij héél concrete situaties belanden. Een aantal ervan vind je verder in deze bijlage onder nr. 3. Je kan oordelen of het nuttig is al dan niet daarvan gebruik te maken.

3 Gewetensvol handelen in concrete situaties

De bijdrage van de auteur is een heel evenwichtige meer theoretische benadering van de groei en de werking van het geweten. Deze benadering werkt ongetwijfeld verduidelijkend. Maar het kan nuttig zijn om daarnaast zeer concrete situaties (uit de actualiteit) in de groep samen te bespreken. Het kan best dat er genuanceerde tegengestelde meningen naar boven komen. Dat mag. Ieders persoonlijk gewetensvol aanvoelen kan verschillen.

Bespreek/beoordeel eventueel (een keuze uit) volgende situaties.

3.1 Berichtgeving over dood teruggevonden pasgeboren baby

Januari 2023. De pasgeboren baby van een 23-jarige moeder is dood teruggevonden. Uit onderzoek blijkt dat de baby nog leefde bij de geboorte. Wat er nadien gebeurd is dient verder onderzocht. Alvast is de moeder opgeleid en in voorlopige beschuldiging gesteld.

Het bericht komt op in het VRT-nieuws. In deze volgorde komt daarbij commentaar. Je kan tot 14 weken abortus laten uitvoeren in België. In Leuven is er een instantie die moeders bijstaat en een oplossing zoekt voor de pasgeborene. (De naam ervan en contactmogelijkheid wordt aangegeven). In Antwerpen heb je de vondelingenschuif. (Verdere informatie wordt gegeven).

Wat denk je over deze manier van ‘verslaggeving’?

Lees o.m. de reactie op 19 nov. 2019 vanwege de Belgische Bisschoppen op de mogelijke ‘versoepeling’ van de periode waarop abortus zou ogen uitgevoerd worden in België. <https://www.mariabode.nl/binnenland/belgische-bisschoppen-kritiek-op-nieuwe-abortusvoorstellen/>

3.2 Verklaring Vlaamse bisschoppen over homoseksuele personen

* Op 20 sept. 2022 publiceerden de Vlaamse Bisschoppen een document: “Homoseksuele personen pastoraal nabij zijn. De Kerk in Vlaanderen stemt in met de zegening van relaties van mensen van hetzelfde geslacht. De

bisschoppen hebben een aanspreekpunt *'Homoseksualiteit en geloof'* opgezet en liturgische suggesties voor de zegening van homorelaties uitgebracht. Zo berichtte KN (Katholiek Nieuws) op 20 september II. In *Hij is verrezen* van jan-febr.2023 (een reactionair traditioneel blad) vinden we een Open Brief aan de Belgische Bisschoppen "Ga heen, zondig voort en wees gezegend in uw zonde." Deze tekst is afkomstig van het echtpaar Geoffroy en Marthe-Marie Lebbe, een gehuwd katholiek Belgisch echtpaar, ouders van jonge kinderen. In **bijlage 2** geef ik de tekst van deze 'open brief'. Ook kan je een reactie lezen van Johan Van der Vloet in *Tertio* op 28 september(nr. 1181) *Standpunt: Voor een geloofwaardige Kerk* en eveneens de reactie van kardinaal Eijk uit Nederland, bekend om zijn traditionele standpunten: *Stop Vlaamse bisschoppen met het zegenen van homokoppels - RK Documenten*. Er zijn dus *drie* documenten opgenomen in **bijlage 2**.

Deze tegengestelde commentaren lezen en beluisteren kan je helpen om te begrijpen waarom de enen gelukkig zijn met deze benadering vanwege de Vlaamse bisschoppen en waarom de tegenstanders ervan zich beroepen op kerkelijke uitspraken en Bijbelse teksten. Je zal merken dat het in wezen gaat om deze tegenstelling: probeer je mensen in de concrete realiteit van hun leven nabij te zijn of vind je eerder dan de (soms niet zo eenduidige) visie van de Bijbel erop en de kerkelijke traditie de overhand moeten hebben?

3.3 Is IVF met donorinseminatie toegelaten?

Ik was een paar jaar priester. Een oud-student komt spreken over het feit dat zijn vrouw en hij geen kinderen kunnen krijgen. Het onderzoek wijst uit – na heel wat pogingen en onderzoek - dat zijn zaadcellen niet krachtig genoeg zijn. Graag hadden zij kinderen gehad. Mochten zij denken aan IVF (in vitro fertilisatie) met donorzaadcellen? Na heel wat lectuur, samen nadenken, gesprek van het echtpaar onder elkaar, zijn zij tot inzicht gekomen dat - wat de katholieke kerk formeel verbood – zij zouden overgaan tot zwangerschap met donorzaadcel. Zij waren tot een rustig gewetensvol besluit gekomen. Dat persoonlijk gevormd geweten hebben zij gevolgd. Het is een gelukkig gezin. Wat vind je van de manier waarop zij als gelovigen zijn omgegaan met de oorspronkelijk medische boodschap: jullie zullen nooit kinderen kunnen krijgen?

3.4 Humanae Vitae en methoden voor verantwoord ouderschap

Ik deed mijn seminariestudies in de periode van Vaticanum II (1959-1965). In de lessen moraal was er professor moraal Quartier die - *Humanae Vitae* was nog niet verschenen - in zijn visie op het gebruik van de 'pil' door gehuwden, zich steunde op een Duitse wijbisschop. Deze stelde dat het hoofdprincipe voor christelijk gehuwden alles te maken heeft met een gewetensvolle verantwoorde gezinsplanning. De methode daartoe is secundair. De 'pil' is

een kunstmatig, chemische methode om bevruchting te voorkomen. Deze methode werd niet aanvaard door de katholieke kerk, omdat ze niet 'natuurlijk' is. De katholieke leer aanvaardde wel de 'temporele methode' waarbij de seksuele daad niet stellen tijdens de vruchtbare periode van de cyclus bij de vrouw, een 'natuurlijke' geboorteregelingmethode is. De Duitse wijbisschop aanvaardde die kunstmatige indeling van methodes niet: de ene zogenaamd natuurlijk, de andere chemisch. In zijn ogen was de 'natuurlijke methode' even goed een 'middel' om het doel van de gezinsplanning te realiseren.

Als in 1968 *Humanae Vitae* verschenen is, hebben de Belgische bisschoppen in een gezamenlijke verklaring de encycliek toegelicht, de waarde ervan benadrukt, maar tevens principieel gesteld dat het persoonlijk gevormde persoonlijk geweten altijd de *laatste norm* is voor het gewetensvol handelen. Bij vragen van ouderparen heb ik zelf altijd gezegd dat het voor mij persoonlijk niet duidelijk was dat de 'pil' meer kunstmatig was dan de 'temporele zgn. natuurlijke geboorteplanning." In mijn ogen zijn het twee verschillende methoden om aan verantwoord ouderschap te doen. De beslissing voor welke methoden zij wensen te gebruiken ligt aan hen. De grondhouding van wederzijdse liefde, respect en trouw is de kern van de gezinsplanning. De methode is ondergeschikt eraan. (Cf. wat Gilissen in zijn bijdrage zegt over het situeren van concrete daden binnen de grondhouding en de gezindheid.)

Spijtig dat nadien niet meer openlijk door kerkleiders en priesters niet duidelijker dat principieel werd verkondigd. Algemeen wordt er aangenomen dat er is veel kerkverlating is geweest door 'Humanae vitae'. De waarschuwing van Seunens tijdens het Vaticaanse concilie: 'Laten we een tweede Galilea-conflict vermijden' is niet beluisterd geworden...

3.5 Andere domeinen waarop 'gewetensvol' te handelen slaat

Het zou verkeerd zijn om "gewetensvol handelen' alleen in verband te brengen met seksualiteit en seksuele kwesties. Maar uiteraard raken die wél heel concreet het leven van gezinnen. Het cultiveren van gewetensvol moreel handelen dient evenzeer in relatie gebracht alle terreinen van het leven. Bij voorbeeld met sociale kwesties. N.a.v. het WK-voetbal in Qatar: hoe werden de arbeiders verloond? Was er voldoende aandacht voor hun onrechtvaardige uitbuiting bij de constructie van alle gebouwen?

Of hoe ga je om met het 'eerlijk betalen van je belastingen die je verplicht bent?

Je dient het b.v. ook te betrekken bij alles wat met vluchtelingen en migranten te maken heeft. Denk o.m. aan de nachtopvang van gezinnen met kinderen, van alleenstaanden....

4 Suggesties voor een gebedsmoment

Download vooraf de twee liederen op je computer zodat je ze ook zonder internetverbinding kan afspelen.

Z.J.756 Wij komen als geroepen. Internet ZJ 756 Wij komen als geroepen - Bing video

en Z.J. 755 Sta gelovig in het leven. Internet : ZJ 755 Sta gelovig in het leven - Bing video .

Beide liederen zijn ook op de CD 'Door de wereld gaat een lied' nr. 14/2 te vinden.

1 We beluisteren/zingen lied Z.J.756 Wij komen als geroepen

Wij starten deze korte bezinning met een prachtige liedtekst waarin de roeping van de christen gericht is op het 'meer dan het gewone'.

1 Wij komen als geroepen en aan het licht gebracht.
Het leven te begroeten heeft God ons toegedacht.
Wij komen als geroepen, getekend met een naam,
van ongeweten toekomst de mede-erfgenaam.

2 Geroepen om te leven, gehouden aan zijn woord
van uitgesproken vrede, van liefde ongehoord.
Herboren, uitgetogen uit de toevalligheid,
bestemd voor de genade, het donker al voorbij.

3 Getekend voor ons leven als kind' ren van het licht,
gezaaid op hoop van zegen, de dag als vergezicht.
God, breng ons zelf op adem en treed in ons bestaan.
Bezelg onze vreugde hier met uw eigen Naam!

2 Evangelietekst uit Mt. 22, 15v. De vraag over de belasting aan de Keizer

In die tijd trokken de farizeeën zich terug om zich erop te beraden hoe ze Jezus met een uitspraak in de val konden lokken. Ze stuurden enkele van hun leerlingen samen met een aantal herodianen naar hem toe, met de vraag: 'Meester, wij weten dat u oprecht bent en in alle oprechtheid onderricht geeft over de weg van God. We weten dat u zich aan niemand iets gelegen laat liggen, u kijkt immers niemand naar de ogen. Zeg ons daarom wat u vindt: is het toegestaan de keizer belasting te betalen of niet?' Maar Jezus had hun boze opzet door en zei: 'Waarom stelt u me op de proef, huichelaars? Laat me de belastingmunt zien.' Ze reikten hem een denarie aan. Hij vroeg hun: 'Van wie is dit een afbeelding en van wie is het opschrift?'

Ze antwoordden: 'Van de keizer.' Daarop zei hij tegen hen: 'Geef dan wat van de keizer is aan de keizer, en geef aan God wat God toebehoort.' Ze waren zeer verbaasd toen ze dit hoorden. Ze lieten hem staan en gingen weg.

Iemand leest de volgende korte commentaar.

Jezus is zich bewust van de 'valstrik' bij zijn vraagstellers. Hij weigert om een duidelijk antwoord te geven en speelt de vraag uiteindelijk terug naar hun eigen geweten. Zij zullen zich - in alle situaties - persoonlijk dienen te verantwoorden voor wat aan mensen toe komt en voor wat aan God toe komt.

4 Gebed (eventueel samen)

Gij die de drang naar het goede in ons hart hebt gelegd,
voorkom dat de zorgen, de rijkdom en de genoegens van het leven
die richtingaanwijzer ten goede in ons
zou verstikken of beletten tot rijpheid te komen.
Geef ons een fijngevoelig geweten
dat niet kromt onder de schuld
maar dat ons gericht laat kiezen voor het goede.
En als ons hart ons aanklaagt,
laat ons dan tot besef komen dat dit uw teken is
dat we ons niet helemaal bewegen
op de liefdesweg van Jezus die ons telkens weer vrij wil maken. Amen.

4 Beluister/zing tot slot het lied *Sta gelovig in het leven*

1 Sta gelovig in het leven laat je hoop het niet begeven,
laat je liefde zichtbaar zijn. Wees eenvoudig bij de mensen,
wees gelukkig met hun wensen, wees tevreden elke dag.

2 Leer waarderen al wat klaar is, leer bewond'ren al wat waar is,
leer te danken met een lach. Blijf waarachtig in je denken,
blijf aan zwakken aandacht schenken, blijf zachtmoedig in je doen.

3 Durf te dienen alle dagen, durf de last met and'ren dragen,
durf te luis'tren met je hart. Laat de Heer jouw weg verlichten,
laat zijn boodschap jou berichten, dat zijn komst, jouw toekomst is.

Aan- en opmerkingen aan guido.debonnet@skynet.be